сприяє появі потужного локального синергетичного ефекту від ефективної взаємодії в трикутнику „держава – наука – бізнес", завдяки чому проект від ідеї до реалізації проходить за максимально короткий проміжок часу.

Особливості організації регіональних кластерів в АПК, на нашу думку, зводяться до наступного:

1) вдосконалення існуючих зв'язків між підприємствами АПК на регіональному рівні та розробка рекомендацій для перетворення потенційного кластера в реально функціонуючий, що забезпечить максимальну реалізацію конкуренції в регіоні;

2) функціонуючі на рівні регіону провідні галузі АПК недостатньо співпрацюють, таким чином постає необхідність виділити потенційно вигідні взаємозв'язки для формування ланцюга взаємозалежності галузей;

3) у деяких регіонах наявні загальні знання стосовно кластеризації необхідно ідентифікувати та визначити найефективнішу для розвитку цих процесів галузь.

Важливою передумовою при створенні агропромислових кластерів є застосування з боку органів державної влади законодавчого й адміністративного впливу, спрямованого на забезпеченість спільності інтересів для створення умов прояву ініціативи керівництва регіону, місцевих підприємницьких структур і наукових організацій аграрної галузі, з метою активізації діяльності та підтримки ініціативи регіону при формуванні кластерних структур.

Література:

1. Камінська В.В. Формування локального інтеграційного кластера на виробництві та переробці молока / В.В.Камінська // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 95-102.

2. Кропивко М.Ф. Особливості формування регіональних агро-промислових кластерів / М.Ф. Кропивко, Д.І. Мазоренко, І.О. Белебеха, В.В. Бакум // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 7-15.

3. Кулик Р.О. Особливості формування кластерних структур / Р.О. Кулик // Економіка АПК. – 2008. – № 9. – С. 69-71.

4. Саблук П.Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П.Т.Саблук , М.Ф.Кропивко // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 3-13.

5. Соломонко Д.О. Розвиток аграрного сектору регіону на основі кластерного підходу / Д.О. Соломонко // Економіка АПК. – 2008. – № 3. – С. 60-66.

УДК 631.164:637.52:658.26

ПРОГРАМУВАННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ НА М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Мирна О.В., к.е.н.

Полтавська державна аграрна академія

В статті «Програмування енергоефективності та енергозбереження на м'ясопереробних підприємствах» проаналізовано існуючі заходи з підвищення енергоефективності. Визначено альтернативні джерела фінансування енергозберігаючих заходів і технологій та можливі наслідки їх впровадження на м'ясопереробних підприємствах.

In the article "Programming of the energy efficiency and energy conservation on the packing houses" are analyzed existing measures against rise of the energy efficiency. It is determined the alternative sourcing of the energy conservation measures and technologies and the possible results of its introduction on the packing houses.

Постановка проблеми. В організаційному забезпеченні проведення політики ефективного використання енергоресурсів м'ясопереробними підприємствами провідну роль відіграє забезпечення ефективного програмного оформлення та комплексного узгодження заходів енергозбереження.

Як показує досвід розвинутих країн, виважене програмне підґрунтя та узгодженість різнорівневих державних програм з раціонального використання та економії енергоресурсів з іншими стратегічними документами економічного розвитку забезпечують позитивний довгостроковий ефект реалізації енергозберігаючої політики. Практично всі індустріально розвинуті держави мають і послідовно впроваджують програми енергозбереження на національному, регіональному та галузевому рівнях [2, с. 41-42].

У США ще з 70-х років минулого століття успішно діє Федеральна програма енергетичного менеджменту, спрямована на зниження енергетичних затрат федеральних відомств та екологічного навантаження [4]. Основні програмні заходи пов'язано з поширенням нових енергозберігаючих технологій, модернізацією федеральних об'єктів інфраструктури із залученням енергосервісних компаній для встановлення енергоефективного обладнання, посиленням захисту навколишнього середовища, а також з управлінням енерго- та водоспоживанням усіх об'єктів федерального підпорядкування [2, с. 42].

У Євросоюзі в складі діючої рамкової програми з конкурентоспроможності та інновацій на 2007-2013 рр. реалізується самостійна підпрограма «Розумну енергію – Європі» [2, с. 42] з бюджетом – EUR780 млн. Основна її мета полягає в забезпеченні зростання енергетичної ефективності та раціонального використання ресурсів, а також в експлуатації нових та відновлювальних джерел енергії. У програмі «Розумну енергію - Європі» сформульовані чіткі цілі: забезпечення отримання електроенергії з відновлювальних джерел на рівні 22% в ЄС-15 та 21 % - в ЄС-25; збільшення в 2010 р. частки біопалива у загальному обсягу використання моторних палив до 5,75%; формування єдиного внутрішнього енергетичного ринку ЄС.

Досягнення зазначених цілей має сприяти насамперед щорічному скороченню на 1 % обсягів енергоспоживання кінцевих споживачів – країнучасниць Євросоюзу [2, с. 42].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляд питань програмування енергоефективності та енергозбереження в Україні проведено на основі Закону України «Про енергозбереження» від 1 липня 1994 р. № 74/94 – ВР, на виконання Постанов Кабінету Міністрів України від 15 липня 1997 року № 786 «Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві» та від 9 січня 1996 року № 20 «Про управління сферою енергозбереження», у відповідності до ДСТУ 1.0-93, ДСТУ 1.2-

93, ДСТУ 1.5-93, ДСТУ 2339-94, ДСТУ 2155-93, інших нормативно-правових документів.

Постановка завдання. Метою даної статті є ілюстрація окремих розділів програм енергоефективності різного рівня, зокрема, заходів з підвищення енергоефективності, що розробляються м'ясопереробними підприємствами.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні, яка має намір співпрацювати з країнами ЄС, повинно вироблятися та споживатися у 2010 році не менш як 520 тис. т усіх видів біопалив [1, с.55]. На виконання Указу Президента України від 26.09.2003 № 1004 «Про заходи щодо розвитку виробництва палива з біологічної сировини» та у відповідності до Закону України «Про альтернативні види рідкого та газового палива» від 14.01.2000 № 1391-XIV Головним управлінням агропромислового розвитку Полтавської облдержадміністрації розроблено програму «Виробництво біодизельного пального в підприємствах Полтавської області у 2006–2008 роках».

Мета програми – зменшення цінової залежності підприємств аграрного сектору економіки області від поставок дизельного пального, що виробляється з імпортованої сировини, шляхом заміщення дизельного пального біопаливом власного виробництва.

Прикладом успішної реалізації засад програми є СТОВ «Нива» Лубенського району, у якому з січня 2006 р. працює цех по виробництву біопалива з насіння ріпаку, розрахований на випуск 300 т біодизелю на рік. Це дозволяє повністю забезпечити потреби підприємства у дизельному паливі.

Основою для виробництва біодизелю є олійні культури – кукурудза, ріпак, соя та соняшник. В середньому за рік в Полтавській області виробляється 800 тис. т зерна кукурудзи, 150 тис. т зерна сої, 160 тис. т насіння соняшнику. Для забезпечення всіх аграрних підприємств Полтавської області біодизелем достатньо збільшити посіви ріпаку до 1,5 % від загальної площі ріллі. При цьому на переробку має спрямовуватися 53,5 % врожаю ріпаку. Відповідну кількість біодизеля можна отримати за рахунок переробки 53 % врожаю кукурудзи або 32 % сої.

За даними ТОВ «Теплодар» м. Полтава для виробництва метилових ефірів (біодизелю) орієнтовна договірна вартість одного комплекту обладнання: потужністю 300 т біодизелю на рік – від 95 тис. грн (з вуглецевої сталі) до 210,0 тис. грн (з нержавіючої сталі); потужністю 2500 т біодизелю на рік – від 760 тис. грн (з вуглецевої сталі) до 970 тис. грн (з нержавіючої сталі). Термін окупності установки – один-два роки. Орієнтовна собівартість 1000 л біодизелю при собівартості 1 т ріпаку 800 грн. складає 2500 – 2700 грн.

Одним з перспективних напрямків збільшення власного виробництва електроенергії в Полтавській області є підвищення використання гідроенергетичного потенціалу малих річок. Річний гідроенергетичний потенціал області оцінюється в 139,6 млн. кВт - год. на рік. З метою підтримки розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та малої гідро- і теплоенергетики (НВДЕ) в Полтавській області передбачено переобладнати існуючі

шлюзи-регулятори під малі ГЕС потужністю до 500 кВт на річках Псьол та Ворскла із встановленням «капсульних» гідротурбін (табл. 1).

Таблиця 1

Техніко-економічна характеристика вдосконалення гідроспоруд/ шлюзів-регуляторів в Полтавській області, 2008–2015 рр.

Назва гідровузла/шлюза-регулятора	Орієнтовний термін виконання робіт	Орієнтовна електрична потужність, кВт	Орієнтовна вартість робіт та обладнання, тис. грн
Великобагачанський	2008-2011	400	1500
Вакуленцівський	2009-2012	400	1500
Книшівський	2010-2013	500	1700
Деревківський	2010-2013	500	1700
Малобудищанський	2012-2015	600	2000
Нижньомлинський	2012-2015	600	2000
Разом	-	3000	10400

Джерело: складено за даними Полтавської облдержадміністрації

Підприємство «Райагропроменерго» за участю приватного підприємства «Аванте» (м. Київ) приступило до розробки проекту спорудження у с. Погребняки Семенівського району вітроустановки ВЕУ-08/48. Ця вітроустановка потужністю 1,5/3 кВт розрахована на номінальну швидкість вітру 2,5 м/с, з діаметром ротору 3,3 м, встановлюється на вежах висотою 11 або 17 м і призначена як для виробництва електроенергії, так і для підйому води із свердловини. Проект передбачає використання установки для виробництва електроенергії для потреб молочнотоварної ферми та пташника в агарному підприємстві. Вартість проекту – близько 25 тис. грн, термін окупності – 6 років (при потужності установки 1,5 кВт та використанні її протягом 6000 годин на рік).

Переробка відходів сільського господарства з метою отримання енергоносіїв повинна стати одним з пріоритетних напрямків ефективного використання енергоресурсів біологічного походження, зокрема біогазу. На прикладі ЗАТ «Полтавська птахофабрика» розроблено бізнес-план з обладнання птахофабрики біореактором, який розрахований на переробку 300 м^3 пташиного посліду на добу, дозволяє отримувати на рік до 4,0 млн м^3 біогазу (метану) та близько 60 тис. т органічних добрив, без використання природного газу в процесі переробки. Вартість проекту складає 2,9 млн доларів США; термін окупності – 5 років з початку будівництва. Біогаз використовується у когенераційній установці, яка входить до складу технологічного обладнання проекту, для комбінованого виробництва тепла та електроенергії.

Обласна програма «Збережемо енергоресурси Полтавщини» на 2007 р. була зорієнтована на реалізацію близько 300 енергозберігаючих проектів, що дало змогу зекономити майже 32 тис. т у. п. Регіональна програма енергозбереження «Збережемо енергоресурси Полтавщини» на 2009–2011 рр. передбачає 751 енергозберігаючий захід на загальну суму 410,8 млн грн. Прогнозована сумарна економія ПЕР повинна скласти 124,1 тис. т у. п., що в грошовому виразі становить 110,95 млн грн. Середній прогнозований термін окупно-

сті заходів дорівнює 3,7 роки, тобто більшість заходів зорієнтовані на коротко- та середньострокову перспективу.

В рамках виконання другого етапу обласної програми енергозбереження «Збережемо енергоресурси Полтавщини» на м'ясопереробних підприємствах було впроваджено ряд енергозберігаючих заходів і технологій (ЕЗЗТ) (табл. 2).

Таблиця 2

Впровадження енергозберігаючих заходів і технологій на м'ясопереробних підприємствах в 2006-2008 роках

Зміст заходу	Вартість розробки і впровадження ЕЗЗТ, тис. грн	Економія паливно-енергетичних ресурсів				
		всього зекономлено, т у. п.	вартість зекономлених ПЕР, тис. грн	в тому числі		
				природний газ, тис. м^3	електроенергія, тис. кВт-год.	теплоенергія, Гкал
КП «Полтавський м'ясокомбінат»						
Переведення парового опалення на водяне	16,0	161	241	53,9	-	-
Заміна циркуляційного насосу	60,0	8	44	-	64,8	-
Реконструкція котла ДКВР 6,5/13	135,0	96	86	84,0	18	-
Встановлення кондиціонеру потужністю меншою за попередній в 4 рази	13,5	63	59	-	84,6	368,6
Всього	224,5	328	430	137,9	167,4	368,6
ВАТ «Кременчукм'ясо»						
Спорудження теплогенераторної для опалення ремонтно-будівельного цеху	16,0	5,8	2,4	5,0	-	-
Спорудження тепло генераторної для опалення транспортного цеху та магазину № 7	44,0	11,6	4,8	10,0	-	-
Всього	60,0	17,4	7,2	15,0	-	-
ВАТ «Лубенський м'ясокомбінат»						
Заміна котла ДКВР-10/13 № 1 на котел ДЕ-6,5/13	225,0	145,6	60,4	125,5	-	-
Заміна котла ДКВР-10/13 № 4 на котел ДЕ-6,5/13	225,0	145,0	60,2	125,0	-	-
Всього	550,0	290,6	120,6	250,5	-	-

Джерело: розраховано за даними Полтавської обласної державної адміністрації

Автори [3, с. 61] при розробці Програми енергоефективності та енергозбереження рекомендують використовувати наступні механізми фінансування заходів з підвищення енергоефективності для підприємств всіх форм власності: кошти державного бюджету, кошти місцевих бюджетів, кошти державного фонду енергозбереження. Фінансові механізми підвищення енергоефективності виробництва визначаються власником м'ясопереробного під-

приємства за такими варіантами: кошти, що йдуть на реалізацію проектів спільного впровадження з метою зменшення викидів вуглекислого газу; власні кошти підприємства, або його власника; лізингові кошти механізмів реалізації проектів з енергоефективності; кредити, позики і гранти вітчизняних та міжнародних фінансових інститутів та організацій.

Розробка і впровадження вищевказаних ЕЗЗТ була здійснена за рахунок власних коштів м'ясопереробних підприємств.

Висновки. Однією зі складових підвищення енергоефективності виробництва, зменшення споживання енергетичних ресурсів є розробка та реалізація м'ясоперебними підприємствами програм енергоефективності. Практичне здійснення цих програм дозволить: скоротити витрати різних видів традиційного органічного палива; максимально залучити позабалансові нетрадиційні та відновлювальні джерела енергії; популяризувати серед населення енергозберігаючу ідеологію.

Література:

1. Гавриш В. І. Альтернативні паливно-енергетичні ресурси в агробізнесі / В. І. Гавриш // Економіка АПК. – 2007. – № 7. – С. 55-61.

2. Гавриш В. І. Забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів у аграрному секторі економіки: теорія, методологія, практика: Монографія / В. І. Гавриш – Миколаїв: МДАУ, 2007. – 283 с.

3. Методологія розробки програм енергоефективності та енергозбереження / Забарний Г. М., Кудря С. О., Клюс В. П. – К.: Інститут відновлювальної енергетики НАН України. Відділ відновлювальних енергетичних енергоносіїв, 2008. – 84 с.

4. Ширер Б. Федеральный энергетический менеджмент: история реализации программы в США, анализ опыта и возможностей его применения в России. РФ, Центр по эффективному использованию энергии (ЦЭНЭФ), 2003. / Б. Ширер, И. Башмаков. Офіційний сайт ЦЭНЭФ: http://www.cenef.ru/info/books/paper2.htm

УДК 339.09

ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Назарова Л.В. , к.е.н., доцент, докторант науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України

Стаття присвячена актуальним проблемам пошуку ефективних стратегій зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу.

The article is devoted the issues of the day of estimation of efficiency of strategy of foreign economic activity of enterprises of agroindustrial complex.

Постановка проблеми. Повноцінне функціонування економіки жодної країни не може відбуватися без розвинутої системи зовнішньоекономічних зв'язків. Включення національної економіки в систему світових господарських процесів позитивно впливає на розвиток економіки країни, сприяє підвищенню технічного рівня виробництва, раціональному використанню природно-сировинних ресурсів, ліквідації дефіциту окремих товарів, а відтак і підвищенню рівня життя населення. Комплексні економічні перетворення,